

သွားကောလိပ်နေရာတွင် ၁၈၇၁ ခုနှစ်၌ဖယ်ယာပြတိုက်ကို ဖွင့်လှစ်ထားရှိခဲ့လေသည်။ ထိုပြတိုက်သည် မြန်မာပြည်အတွက် သက်ရှိသက်မဲ့ ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးတို့ကို စုဆောင်းထားသည့် ပြင်ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးဖယ်ယာ^၆ နှင့် ကာနယ်စလေဒင်^၇ တို့လူဒါန်းသော စာအုပ်များ မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရနှင့် အိန္ဒိယအစိုးရတို့က အခမဲ့ပေးသည့်စာအုပ်များကို စုဆောင်းထားသော စာကြည့်တိုက် လည်းရှိသည်။ ယင်းစာကြည့်တိုက်သည် ၁၈၈၂ ခုနှစ်တွင် စတင်ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ပြတိုက်တွင် စာအုပ်များထားရှိရန် စာကြည့်ခန်းတစ်ခန်းတိုးချဲ့ဆောက်လုပ်ရန် မြန်မာပြည်အစိုးရက ခွင့်ပြုငွေ ကျပ် ၂၀၀၀ ကို ၁၈၈၂ ခုနှစ်တွင် ရရှိခဲ့သည်။^၈

(၁၉၀၄-၀၅) ခုနှစ်တွင် ဖယ်ယာပြတိုက်ကို မူလတည်ရာဌာနမှ ရွှေ့ပြောင်းဖျက်သိမ်းလိုက်သည်။^၉ ထို့ကြောင့် ရန်ကုန်မြို့၌ မည်သူမဆိုဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သော ပိဋကတ်တိုက်ဟူ၍ ဘားနဒ်ပိဋကတ်တိုက်သာလျှင်ရှိတော့သည်။ အခြားစာကြည့်ခန်းကလေးများရှိသော်လည်း အသင်းအဖွဲ့များနှင့်သာဆိုင်သဖြင့် အသင်းအဖွဲ့သားများသာ ကြည့်ရှုခွင့်ရှိပေသည်။^{၁၀} ဖယ်ယာပြတိုက်မှ စာအုပ်များကိုလည်း ဘားနဒ်အလွတ်ပိဋကတ်တိုက်မှရရှိလေသည်။ စာအုပ်အားလုံးမရရှိပေ။ ဘူမိဗေဒရုံးသို့သာ ပို့လိုက်သည်။

ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ကြီးကို ပထမဆုံးပြုစုသူ ပရိုဖက်ဆာချီဒါး၏ စာအုပ်များကို ဘားနဒ်ပိဋကတ်တိုက်မှရရှိခဲ့သည်။ ဒုတိယ - ကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ဂျပန်များဝင်ရောက်ဖျက်ဆီး၍ ဘားနဒ်ပိဋကတ်တိုက်မှာ ပျက်စီးလုနီးပါးဖြစ်သွားသည်အထိ အဆိုပါပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ၏စာအုပ်များကို ကမ္ဘာ့မှတ်စာနှင့်တကွ တွေ့ရပေသေးသည်။

၁၈၈၇ - ၈၈ ခုနှစ်တွင် ပါဠိလက်ရေးစာမူ ဌာနအမည်ရှိ အထူးဌာနကို ဤစာကြည့်တိုက်သို့ ပူးပေါင်းခဲ့ပြန်သည်။^{၁၁}

ပိဋကတ်တိုက်စိုး

ပိဋကတ်တိုက်ကို ပါမောက္ခချားလ်ဒူဒိုင်းဇယ်^{၁၂} က အကျိုးဆောင်တိုက်စိုးအဖြစ်

၆။ Sir Artheu Phyre
၇။ Colonel E.B. Sladen
၈။ Rangoon Gazette, (13 April, 1882), pp. 339 - 340
၉။ PEARN B.R A History of Rangoon. p.238
၁၀။ ဇေယျ။ ဘားနဒ်လူမ္မာတက္ကသိုလ်၊ ပဒေသာရုပ်စုံမဂ္ဂဇင်း တွဲ ၁၊ မှတ် - ၇။
၁၁။ နွယ်ထွန်း (တက္ကသိုလ်) “ဘားနဒ်စာကြည့်တိုက်မှပြန်စာ” လူထုဂျာနယ်မှတ် ၂၀၊ စာ - ၃၄။
၁၂။ Charles Duroiselle

ဆောင်ရွက် ၍အမြဲတမ်းဝန်ထမ်းများမှာ ပထမလက်ထောက်တိုက်စိုး၊ ဒုတိယလက်ထောက်တိုက်စိုး စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ရည်ရွယ်ချက်

ဘားနစ်စာကြည့်တိုက်သည် သိပ္ပံပညာ၊ စာပေသမိုင်းစသည့် အရေးကြီးသော စာပေ ဗဟုသုတတို့ကိုရှာဖွေလိုသူများ၊ မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ဝယ်ယူစုဆောင်းလေ့လာခြင်းမှာ မတတ်နိုင်သူများ အတွက် ရှာဖွေဆည်းပူးနိုင်ရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ထားရှိသောကြောင့် စာကြီး၊ ပေကြီးများသာရှိ သည်။ ခေတ်ပေါ်စာအုပ်များနည်းပါးသည်။

ထိုစာကြည့်တိုက်တွင် ဥရောပတိုက်သားစာပေ၊ အရှေ့တိုင်းသားစာပေဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ဥရောပတိုက်သားစာပေမှာ ပုံနှိပ်စာအုပ်များဖြစ်သည်။ ရှေးနှစ်ပေါင်း ၂၅၀ - ၃၀၀ လောက်က ပုံနှိပ် သောစာအုပ်များမှစ၍ ခရစ်နှစ် ၁၉၀၀ ကျော်တွင် ရှားပါး၍တွေ့ရခဲသောစာအုပ်များဖြစ်သည်။ တချို့မှာမရှားပါးသော်လည်း တစ်စုံလျှင်ကျပ် ၂၀၀ ကျော် ၃၀၀ ပေးရသဖြင့် မဝယ်နိုင်သောစာအုပ် များဖြစ်သည်။ အချို့အင်္ဂလိပ်မဂ္ဂဇင်းများမှာ ရှေးနှစ် ၁၀၀ ကျော်လောက်က ရိုက်နှိပ်သောစာအုပ်များ မှစ၍ အုပ်စဉ်မပျက်ရှိသည်။ ဘီလပ်အာရှတိုက်အသင်းတော်ကြီးမှထုတ်သော ဂျာနယ်များ၊ ဘင်္ဂလားမှထုတ်သောအာရှဂျာနယ်များ၊ ဘုံဘိုင်မှထုတ်သော အိန္ဒိယရှေးဟောင်းဗဟုသုတဂျာ နယ်များ၊ ဆေးရုံမြို့မှပြင်သစ်ဘာသာဖြင့်ထုတ်သော အရှေ့ပိုင်းရာဇဝင်ဗဟုသုတဂျာနယ်များ အစုံလိုက်ရှိသည်။ အိန္ဒိယပြည် ဆရင်ဟိုမြို့တွင် ၁၈၁၂ ခုနှစ်ကပုံနှိပ်သော မြန်မာ - မာလာယု - ယိုးဒယားအဘိဓာန်ကလေးလည်းရှိသည်။ ဤအဘိဓာန်ကလေးမှာ နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ ကျော်ပြီဖြစ်၍ မြန်မာအဘိဓာန်များတွင် ရှေးအကျဆုံးဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ အဆိုပါစာအုပ်များကား မြန်မာပြည်နှင့်တကွ အရှေ့အာရှဗဟုသုတရှာဖွေသူတို့အဖို့ တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်အောင်ဖြစ်ပေသည်။^{၁၃}

အနောက်တိုင်းဘာသာ၊ အထူးသဖြင့်အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသောစာအုပ်များကို ကတ်တလောက်စာအုပ်ပြုလုပ်၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။ Renda to catalogue of the Bernard Free Library, No. 1, No.2.. စသည်ဖြင့် အမှတ်စဉ်အလိုက်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ Class A Christian Religion & Theology: Class C History: Class O Politics, Political Economy and Sociology စသည်ဖြင့် Class Z အထိခွဲခြားထားသည်။ အရှေ့တိုင်းသားစာပေများမှာ ပုံနှိပ် စာမူနှင့် လက်ရေးစာမူဟူ၍နှစ်မျိုးရှိသည်။ ပုံနှိပ်စာအုပ်များသည် ၁၂၄၇ ခုနှစ်မတိုင်မီက စာအုပ်များ အထူးများပြားသည်။ (၁၂၃၀) ပြည့်နှစ်မှ (၁၂၆၀) ခုနှစ်ကျော်အထိ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပြီးသည့် ပြဇာတ်

၁၃။ ဇေယျ။ ဘားနစ်လူမွဲတက္ကသိုလ်၊ ပဒေသာရုပ်စုံမဂ္ဂဇင်း၊ တွဲ ၁၊ မှတ် ၇ (ဩ ၁၉၄၈) စာ ၂ - ၆။

စာအုပ်များလည်း လေးဆင့်မီရီထဲတွင် ဦးကြင်ဥရေးသားသည့် ဝင်္ကန္တပြဇာတ် (၁၂၃၆) ခု၊ စလေဦးပုညရေး မယ်ကုဝဏ် (ဝိဇယပြဇာတ်) (၁၂၅၀) နှင့် ဓားပိန်ဆရာဦးမောင်ကြီးရေးသည့် မောင်ဥက္ကံကံဆိုး ပြဇာတ် (၁၂၆၀) ခုတို့ရှိလေသည်။

လက်ရေးစာဘက်တွင် ပေ၊ ပုရပိုက်၊ စက္ကူ ဟူ၍သုံးမျိုးရှိသည်။ ဘာသာစကားများအားဖြင့် ပါဠိ၊ ဗမာ၊ မွန်၊ ကရင် ဟူ၍လေးမျိုးရှိသည်။ ဘားနဒ်ပိဋကတ်တိုက်တည်စတင်ပင် အစိုးရစရိတ်ဖြင့် ရန်ကုန်အစိုးရကျောင်း ပါဠိပါမောက္ခဆရာကြီး ပွဲရှားအား မြန်မာနိုင်ငံတော်အရပ်ရပ်သို့စေလွှတ်၍ ရှိသမျှ ပေ၊ ပုရပိုက်၊ လက်ရေးမူအားလုံးတို့ကို စုံစမ်းအစီရင်ခံစေပြီးလျှင် အလှူခံ၍ရသောမူ၊ ဝယ်၍ရသောမူ၊ ကူး၍ရသောမူများကို သို့လှောင်ထားခဲ့လေသည်။ ထို့ပြင်မြန်မာစာကူးဆရာ၊ မွန်စာကူးဆရာများအမြဲထား၍ရသမျှတို့ကို အမြဲမပြတ်ရေးကူးဖြည့်သွင်းစေလေသည်။ သို့ဖြင့် ချောင်ကြိုချောင်ကြားတွင် တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်နေသော ရှေးမူဟောင်းများစွာတို့မှာ မပျောက်မပျက် တည်ရှိခဲ့လေသည်။ ဤကျေးဇူးကြောင့်အဖိုးတန်ရှေးမူဟောင်းမြန်မာစာကောင်း များကိုကျွန်ုပ်တို့ ဖတ်ရှုနေကြခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း အရေးကြီးသော ပျို့၊ ကဗျာ၊ သမိုင်း၊ ရာဇဝင် စသည့် စာအုပ်တို့၌ “ဘားနဒ်မူ” ဟု ကမ္ဘာလုံးထိုးလျက်ပါရှိနေခြင်း ဖြစ်ပေသည်။^{၁၄}

စဉ်	ခုနှစ်	အစိုးရမှထောက်ပံ့ငွေ ကျပ်	မြို့နီစီပယ်ထောက်ပံ့ငွေ ကျပ်	ပိဋကတ်တိုက်ပြုစုသူဦးရေ
၁။	၁၈၉၇	၃၀၀၀	-	၃၀၃၈ ယောက်
၂။	၁၉၁၃	၂၅၀၀	၅၀၀	
၃။	၁၉၂၂	၇၅၀၀	၅၀၀	၁၂၃၉ ^{၁၅} * ယောက်
၄။	၁၉၃၀-၃၁	-	-	၁၉၃၁ ^{၁၆} ** ယောက်
၅။	၁၉၃၄-၃၅	၄၀၀၀	၃၆၀၀***	

၁၄။ ဇေယျ။ ဘားနဒ်လူမွဲတက္ကသိုလ်၊ ပဒေသာရုပ်စုံမဂ္ဂဇင်း တွဲ ၁၊ မှတ် ၇ (ဩ ၁၉၄၈) စာ ၂ - ၆။
 ၁၅။ "Administration Report, For the year" 1921 - 22, p.173
 ၁၆။ "Administration Report, For 1 Fe Year" 1930 - 31, p.107
 * စာအုပ်စုစုပေါင်း ၁၁၃၆၆ အုပ်၊ လက်ရေးစာ ၅၀၀၀ ကျော်
 ** စာအုပ် ၆၃၂၂ အုပ်၊ ရာသီစာ၊ မြန်မာ ၈၂၃ ယောက်၊ အိန္ဒိယလူမျိုး ၆၅၃ ယောက်၊ ဥရောပတိုက်တွင် အင်္ဂလိပ်အင်ဒိယန်း ၂၇၉ ယောက်၊ အခြားလူမျိုး ၁၇၆ ယောက်ဖြစ်သည်။
 *** ရန်ကုန်ကော်ပိုရေးရှင်းမှ ထောက်ခံချက်၊ စာအုပ်လယ်ဂျာနယ်ကျင့် ၁၄၈၅ ကျပ်ဖြစ်သည်။

ဘားနဒ်ပိဋကတ်တိုက်သည် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ နှစ်စဉ်ထောက်ပံ့မှုကိုရရှိခဲ့သည်။ ၁၉၂၉ ခုနှစ်မှစ၍ တစ်နှစ်လျှင်ကျပ်ငွေ ၈၀၀၀ နှင့် မြူနီစီပယ်က ကျပ်ငွေ ၃၆၀၀ ထောက်ပံ့ခဲ့သည်။ ၁၉၃၂ ခုနှစ် ပညာမင်းကြီးစဉ်း လက်ထက်တွင် ထောက်ပံ့ကြေးကျပ်ငွေ ၅၀၀၀ သို့လျှော့ချခဲ့လေသည်။ ၁၉၄၀ ပြည်နှစ်အကုန်တွင် ဤပိဋကတ်တိုက်၌ရှိသော စာအုပ်စုစုပေါင်း ၂၀၃၀၅ အုပ်ဖြစ်၍ လက်ရေးစာမူစုစုပေါင်းမှာ ၇၅၈၈ ဖြစ်သည်။

အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့

ပိဋကတ်တိုက်ကို ဘားနဒ်အလွတ် ပိဋကတ်တိုက်ဟုခေါ်တွင်စေ၍ အများပြည်သူအခမဲ့ ကြည့်ရှုလေ့လာခဲ့ကြသည်။ ထိုပိဋကတ်တိုက်သည် အစက ပညာရေးဆင်ဒီကိတ်အဖွဲ့ကအုပ်ချုပ်သည်။^{၁၇}

ထို့နောက် “ဘားနဒ်အလွတ် ပိဋကတ်တိုက်အုပ်ချုပ်မှုလူကြီးအဖွဲ့” ဟုခေါ်သော အဖွဲ့တစ်ခု ကအုပ်ချုပ်သည်။ ယင်းအဖွဲ့တွင် လူကြီးကိုးဦးရှိသည်။ အစိုးရဘက်မှသုံးဦး၊ တက္ကသိုလ်ကောင်စီမှ သုံးဦးနှင့် ရန်ကုန်မြူနီစီပယ်မှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြသည်။^{၁၈}

ပိဋကတ်တိုက်ဖွင့်ချိန်

ပိဋကတ်တိုက်ဖွင့်ချိန်သည် အခန်းလိုက်ကန်သတ်မှုရှိသည်။ မြန်မာစာဌာနအခန်းသည် နံနက် ၉ နာရီမှ ညနေ ၄ နာရီအထိဖွင့်သည်။ ခေတ်စာအုပ်များထားသည့် အခန်းမှာမူ နေ့လယ် ၂ နာရီမှ ၄ နာရီအထိသာဖွင့်သည်။ အပြင်ခန်းတွင်ထားရှိသော ပေပုရပိုက်များကိုအပြင်သို့ထုတ်မငှားသောကြောင့် အချိန်ပိုဖတ်ရှုခွင့်ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ စာကူးလိုသူတို့သည် သက်ဆိုင်ရာတွင် ခွင့်တောင်း၍ ကူးယူနိုင်သည်။ အတွင်းခန်းသည် သက်ဆိုင်ရာမှအခွင့်ရသူများ ပိဋကတ်တိုက်မှ စာအုပ်များကို အိမ်ငှားခွင့်ရှိသူတို့အတွက်ဖြစ်သည်။ စာနယ်ဇင်းများကိုမူ မငှားပေ။ သီးသန့်ဗီရိုများ ဖြင့်ထားရှိသည်။

ထို့ပြင် Z Library ဟူသောဗီရိုများသီးခြားရှိသည်။ ယင်းတို့ကိုငှားလျှင်အာမခံကြေး ၂၀ ကျပ်ပေးရသည်။ ZZ ဗီရိုထဲမှစာအုပ်များကိုမူ လုံးဝထုတ်မငှားပေ။ ထိုအထဲတွင်အလွန်ရှားပါးသော မြန်မာပုံနှိပ်များရှိသည်။ ယခုအခါ ထိုစာအုပ်အချို့မှာ အင်္ဂလန်ပြည်အိန္ဒိယသံရုံးစာကြည့်တိုက်တွင်ရှိသည်။

၁၇။ သန်းထွတ်၊ ဦး။ “မြန်မာနိုင်ငံစာကြည့်တိုက်ခရီး”၊ ပညာလောကစာစောင်၊ (အောက် ၁၉၇၂) စာ ၄၅
- ၅၂
၁၈။ နွယ်ထွန်း (တက္ကသိုလ်) “ဘားနဒ်စာကြည့်တိုက်မှပြန်စာ” လူထုဂျာနယ်၊ အမှတ် ၂၀၊ စာ ၃၄

၁၉၄၂ ခုနှစ်၊ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဒဏ်ကြောင့် ပိဋကတ်တိုက်မှာ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ စာအုပ်ပေါင်း ၂၀၃၀၅ အုပ်ရှိရာ၊ ၆၀၀၀ မျှသာစုတ်ပြု၍ပြန်ရသည်။ ပေစာပေါင်း ၇၅၈၈ ဆူရှိသည့်အနက် ၁၅ ဆူပျောက်ဆုံးသွားလေသည်။ ဘားနဒ်ပိဋကတ်တိုက်ရှိ မြန်မာပြည်ဆိုင်ရာစာအုပ်စာတမ်း၊ ပေ၊ ပုရပိုက်နှင့် လက်ရေးစာမူများ ဖော်ပြရပါမူ -

စဉ်	အမျိုးအစား	ဦးရေ
၁	ဗမာဘာသာစာအုပ်	၁၃၂၉
၂	ဗမာဘာသာစာပေ	၃၆၉၄
၃	ဗမာဘာသာပုရပိုက်	၁၅၉၆
၄	ဗမာဘာသာလက်ရေး	၃၆၇
၅	ရှမ်းလက်ရေး	၂၅
၆	မွန်လက်ရေး	၆၁၉
၇	မွန်စာပေ	၅၅၉

၁၉၄၀ - ၄၁ ခုနှစ်တွင် ပြင်ပသို့တူးရမ်းခွင့်မရှိသည့် ကျမ်းစာစာအုပ်များကိုလာရောက်လေ့လာဖတ်ရှုသူပေါင်း ၁၁၁၇၈၅ ဦးရှိသည်။ ပေစာဖတ်သူ ၆၂၆ ဦးရှိသည်။

ဘားနဒ်စာကြည့်တိုက်ကို အစိုးရပညာရေးဆင်ဒီကိတ်က အုပ်ချုပ်၍အစိုးရနှင့် မြူနီစီပယ်အဖွဲ့က နှစ်စဉ်ထောက်ပံ့ကြေးပေးခဲ့သည်။ စာကြည့်တိုက်ကိုလည်း ရန်ကုန်မြူနီစီပယ် အဆောက်အအုံအောက်ထပ်သို့ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြောင့် စာအုပ်စာတမ်းနှင့် ပိဋကတ်တန်းဖိုး ၉၀% ဆုံးရှုံးခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁ ရက်နေ့တွင် ဘားနဒ်ပိဋကတ်တိုက်ကို ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် မြူနီစီပယ်အဆောက်အအုံမှ ရွှေတိဂုံဘုရားလမ်း ရှိဂျူဗလီရုံးသို့ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သည်။ ၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင်ဘားနဒ်စာကြည့်တိုက်ကို ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနက အမှုထမ်းအနည်းငယ်ထပ်မံဖြည့်စွက်ကာ “အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်” ဟုအမည်ပေး၍ ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။

ဘားနဒ်အမဲပိဋကတ်တိုက်ကြီးသည် မြန်မာပြည်စာကြည့်တိုက်သမိုင်းတွင်လည်းကောင်း၊ ဗြိတိသျှမြန်မာခေတ် စာကြည့်တိုက်များတွင်လည်းကောင်း အရေးပါအရာရောက်ဆုံးဖြစ်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားစာကြည့်တိုက်၏ မြစ်ဖျားခံရာ ဘားနဒ်စာကြည့်တိုက်၏အစသည် ရန်ကုန်မြို့

ကော်မရှင်နာလမ်း၊ အစိုးရကျောင်း (အထက - ၁ လသာ) ၌ အမိုးချွန်ချွန်နှင့် သစ်သားအဆောက် အအုံကလေးတစ်ခုမှ အခြေတည်ခဲ့ပါသော်လည်း ခေတ်သစ်မြန်မာစာပေသမိုင်းသည်ပင် “ဘားနဒ်” အမည်မပါဘဲမပြည်စုံနိုင်ပါ။ ၁၉ ရာစုနှောင်းမြန်မာစာပေသည် ပေ၊ ပုရပိုက်မှပုံနှိပ်စာအုပ်အဖြစ် ပြောင်းရာတွင် ဘားနဒ်အမဲစာကြည့်တိုက်ရှိ ပေ၊ ပုရပိုက်များ၏အကူအညီကို ယူခဲ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့်မြန်မာစာပေပုံနှိပ်လောကတွင် “ဘားနဒ်” ဟူသောဝေါဟာရကို အမြဲတွေ့နေရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်ဘားနဒ်ပိဋကတ်တိုက်နှင့်ကင်းသောမြန်မာပညာရှိဟူ၍ မရှိသလောက် ဟုဆိုနိုင် ပါသည်။^{၁၉}

ကျမ်းပြုဆရာအောင်၊ သဘင်ပညာရှင်သုတေသီဦးနု၊ ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း၊ ဆရာ ဇေယျ (ဦးယော)၊ သိပ္ပံမောင်ဝ စသောမြန်မာမူလိုက်စားသူများ၏ မှီခိုအားထားရာ ဌာနကြီးသည်ကား ဘားနဒ်အလွတ်ပိဋကတ်တိုက်ကြီးပင်ဖြစ်သည်။

ဘားနဒ်အမဲပိဋကတ်တိုက်ကြီးကို မူလတည်ထောင်သူတို့၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ မည်သို့ပင် ဖြစ်စေကာမူ မြန်မာယဉ်ကျေးမှုနှင့် မြန်မာ့ဓလေ့မတိမ်ကောမှုအတွက် “ဘားနဒ်မူ” ဟူသောစကား သည်အခွင့်ရှည်စွာ ဥဒါန်းတွင်ရစ်နေမည်ပင်ဖြစ်သည်။ စာရေးဆရာကြီးဇေယျက “ကျွန်ုပ်တို့မှာ ကံအားလျော်စွာ ကောလိပ်ကျောင်း၊ ယူနီဗာစတီကျောင်းများသို့မရောက်ဖူးခဲ့ပေ။ သို့သော် ဘားနဒ်တိုက်ကြီးကား ကျွန်ုပ်တို့ဆင်းရဲသားများအတွက် ပိုက်ဆံတစ်ပြားတစ်ချပ် မကုန်စေဘဲ အထက်တန်း ဗဟုသုတများကို ဝေငှဖြန့်ဖြူးသွားသော ဆင်းရဲသားလူမွဲတက္ကသိုလ်ကြီး ပင်ဖြစ်သည်။ ခမ်းနားလှ သောကောလိပ်တက္ကသိုလ်ကျောင်းတွင် စာမသင်နိုင်ခဲ့သော်လည်း လူမွဲ တက္ကသိုလ် ဘားနဒ် ကျောင်းထွက်ဖြစ်ရသည်ကို ကျွန်ုပ်တို့အဖို့ကားဂုဏ်ငယ်သည်ဟုမထင် ဘားနဒ် ဖွင့်ပြသွားသော မြန်မာမူလောကကြီးကျယ်ဝန်းပြန့်ကမ္ဘာစာပေဗဟုသုတကျယ်ဝန်းပုံများကို မြင်လိုက် ဖူးသည်ပင် ကျွန်ုပ်တို့မှာပီတိသောမူလေးဖြစ်လျှင် ဂုဏ်တက်နေမိပေကြောင်း”^{၂၀} ဟူ၍ရေးသားခဲ့ လေသည်။

အလွတ်ပိဋကတ်တိုက်

၁၈၈၅ ခုနှစ်သီပေါမင်္ဂလာရာ ကြီးပါးတော်မူပြီးသည်နောက် မြန်မာတစ်မျိုးသားလုံး သူ့ကျွန်ဘဝသို့ရောက်ခဲ့ရသည်။ ပညာရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးမှစ၍ အဘက်ဘက်မှ ညံ့ဖျင်းလာ ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်တို့သည် မြန်မာပြည်ကို အိန္ဒိယပြည်ထဲသို့ သွတ်သွင်းကာ အင်္ဂလိပ်က အထက်၊

၁၉။ ဇေယျ၊ မောင်။ “အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်၏ နှစ် ၄၀ ခရီး” ရွှေဝတ်မူနီ၊ တွဲ ၃၊ မှတ် ၁၊ ၁၉၉၂၊ စာ-၁၀၆။
၂၀။ ဇေယျ။ “ဘားနတ်လူမွဲတက္ကသိုလ်” ပဒေသာရုပ်စုံမဂ္ဂဇင်း၊ တွဲ ၁၊ မှတ် ၇ (ဩ ၁၉၄၈) စာ-၆။

